

Utlåtande Rotel II (Dnr 2017/001475)

Bygg träkvarter i nya Alvik

Motion (2017:55) av Björn Ljung och Peter Backlund (båda L)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog anför följande.

Ärendet

Björn Ljung och Peter Backlund (båda L) har väckt en motion i kommunfullmäktige där de beskriver en vision om nya Alvik och mötet med trädgårdsstaden med bl.a. byggnader av hög arkitektonisk kvalitet med utrymme för service och handel i bottenvåningarna. Ett möte mellan trädgård, stad, grönska och täthet, där träbyggnader har en naturlig plats. Motionärerna anser att det bör uppmuntras till att fler kvarter byggs i trä samt att trä är ett miljövänligare alternativ vid konstruktion av flerfamiljshus och en viktig del i kampen om att göra Stockholm klimatneutralt. De föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram förslag på minst ett kvarter med hus i massivträ i Alvik.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Exploateringsnämnden, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Bromma stadsdelsnämnd. Exploateringsnämnden har ej inkommit med svar.

Stadsledningskontoret påtalar att det i budgeten för 2018 redan finns uppdrag om att exploateringsnämnden ska pröva att öka antalet

markanvisningar med bostadsprojekt med trähus ett årsmål om 300 markanvisade bostäder i trähus. Däremot så konstateras att placeringen avgörs inom ramen för ordinarie plan- och exploateringsprocesser.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden instämmer i att det är positivt med nybyggnation i trä och att trä är ett miljövänligare alternativ och en viktig del i kampen om att göra Stockholm klimatneutralt, men tycker att det är problematiskt att peka ut placeringen och tror att detta bättre prövas av de tekniska förvaltningarna i projekt för projekt.

Stadsbyggnadsnämnden ser positivt på en ökad metodutveckling och användning av trä. Men på grund av områdets komplexitet är det dock svårt att så här tidigt låsa sig vid en parameter som ska vara styrande för planeringsarbetet. Och det är idag för tidigt i planeringsprocessen för att kontoret ska tillstyrka eller avstyrka motionens förslag.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig positiv till motionen och anser att det även i Alvik, där det planeras för många nya bostäder, kan vara lämpligt att uppföra trähus.

Mina synpunkter

Stockholm växer i rekordfart. Det långsiktiga målet om 140 000 nya bostäder till 2030 innebär ett ur historiskt perspektiv mycket stort åtagande vad gäller bostadsbyggandet. Fullt jämförbart med när malmarna byggdes ut och när Stockholm fick tunnelbana. En så stor expansion kräver ansvar och noggrann och genomtänkt planering. Växande miljö- och klimatproblem ställer också stora krav på städerna utformning och inte minst på byggtekniken.

Att öka andelen trä i byggandet är ur det perspektivet viktigt. Trä innebär lägre utsläpp under byggnadsfasen och kan bidra till bättre inomhusmiljöer. Ett problem hitintills har varit teknikutvecklingen, där träbyggnation varit för dyrt eller inneburit andra svårigheter vad gäller att uppnå önskad täthet och säkerhet. Teknikutvecklingen går framåt och majoriteten har tagit viktiga steg för att ytterligare driva på denna. Förra året arrangerades ett jämförelseförfarande med inriktningen träbyggnad på Årstafältet och i årets budget anges att 300 trähus ska markanvisas. Detta antal ska också öka framgent.

Att däremot peka på ett specifikt stadsutvecklingsområde där detta ska ske vänder jag mig emot. Alvik är i ett tidigt skede och det är alldeles för tidigt att bedöma val av byggmaterial.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2017:55) om att bygga träkvarter i nya Alvik av Björn Ljung m.fl. (L) bifalls.
2. Därutöver anføres följande.

Det är glädjande att se att remissinstanserna är positiva till trä som material, och att materialet kommer att ta en allt större plats i Stockholms bostadsbyggande. Men vi delar inte synpunkten att det nu är för tidigt i processen för att bestämma huruvida trä är lämpligt för den aktuella platsen.

Liberalerna driver en stadsbyggnadspolitik som utgår från att staden ska ta hänsyn till flera av de avgörande planaspekterna redan tidigt i processen. Skolor, LSS-bostäder och idrottsytor hör till aspekter som staden alltid borde tas hänsyn till tidigt, men också de övergripande målen om vilken typ av bebyggelse som ska åstadkommas.

Stockholms byggande behöver få ett mindre klimatavtryck oavsett material, samtidigt som trä som material har speciellt goda förutsäglichingar för att bidra till lägre klimatpåverkan. Stål och betong kommer fortfarande att ha en betydande plats i bostadsbyggandet framöver, men vi hoppas att trä som material kommer att få en allt större roll i stadens utveckling. I den utvecklingen hoppas vi att Alvik kan vara ett område där ny teknik för bygge i, och planering med, trä kan testas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet

Stockholm den 16 maj 2018

På kommunstyrelsens vägnar:
KARIN WANNGÅRD

Jan Valeskog

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Björn Ljung och Peter Backlund (båda L) har väckt en motion i kommunfullmäktige där de beskriver en vision om nya Alvik och mötet med trädgårdsstaden med bl.a. byggnader av hög arkitektonisk kvalitet med utrymme för service och handel i bottenvåningarna. Ett möte mellan trädgård, stad, grönska och täthet, där träbyggnader har en naturlig plats. Motionärerna anser att det bör uppmuntras till att fler kvarter byggs i trä samt att trä är ett miljövänligare alternativ vid konstruktion av flerfamiljshus och en viktig del i kampen om att göra Stockholm klimatneutralt. De förslår att kommunfullmäktige beslutar att ge stadsbyggnadskontoret i uppdrag att ta fram förslag på minst ett kvarter med hus i massivträ i Alvik.

Beredning

Ärendet har remitterats till Stadsledningskontoret, Exploateringskontoret, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, Stadsbyggnadskontoret och Bromma stadsdelsnämnd. Exploateringsnämnden har ej inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 12 mars 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2018 framgår att exploateringsnämnden ska pröva att öka antalet markanvisningar med bostadsprojekt med trähus i syfte att minska klimatpåverkan.

Stadsledningskontoret konstaterar att kommunfullmäktige i budget fastställt årsmålet för indikatorn Antal markanvisade bostäder i trähus till 300 stycken.

Var dessa markanvisningar sker avgörs inom ramen för ordinarie plan- och exploateringsprocesser vid stadsbyggnads- och exploateringsnämnden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2018 följande.

1. Miljö- och hälsoskydds nämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskydds nämnden beslutar att därutöver anföra följande:

Bostadsbyggandet i Stockholm orsakar klimatutsläpp, inte minst i byggskedet och det är därför av stor vikt att vi arbetar med att miljöpåverkan minskar. Vi anser därför att det är viktigt att ta ett helhetsgrepp över både byggprocessen och byggmaterialens klimat- och miljöpåverkan och ser att vi i framöver behöver ställa energikrav på den totala byggprocessen där även materialval kommer att spela stor roll. Vi instämmer i att det är positivt med nybyggnation i trä och att trä är ett miljövänligare alternativ och en viktig del i kampen om att göra Stockholm klimatneutralt.

Vi har därför bland annat initierat en markanvisningstävling för trähus på Årstafältet och satt ett mål för markanvisningar för trähusbebyggelse på minst 300 lägenheter år 2018, 400 år 2019 och 500 år 2020. Att däremot som i motionen peka ut denna plats anser vi problematiskt, inte minst med anledning av de aspekter som miljöförvaltningen lyfter i sitt tjänsteutlåtande. Vi tror att detta bättre prövas av de tekniska förvaltningarna i projekt för projekt.

3. Miljö- och hälsoskydds nämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Jonas Naddebo (C), Lars Jilmstad m.fl. (M) och Joar Forssell (L) med hänvisning till förvaltningens förslag till beslut.

Särskilt uttalande gjordes av Joar Forssell (L), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 21 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Motionen hänvisar till Kungliga Ingenjörssakademien och Sveriges byggindustrier om att byggindustrins klimatpåverkan uppgår till cirka 10 miljoner ton CO_{2e}/år. Vidare skriver motionärerna att ”Om alla utsläpp som hör till uppförandet av nya hus räknas ihop med drift och underhåll står utsläppen för nästan lika stor andel som byggnadens uppvärmning gör för 50 år av sin livstid”.

Förvaltningen konstaterar inledningsvis att, i rapporten som motionären hänvisar till *Klimatpåverkan från byggprocessen* framgår att av byggindustrins utsläpp (10 miljoner ton CO_{2e}/år), står byggnation av flerbostadshus för knappt 2 miljoner CO_{2e}.

/år och byggnation av lokaler för drygt 2 miljoner ton CO_{2e} /år. Resterande utsläpp av koldioxid kommer från byggnation av vägar, järnvägar, industrianläggningar, dammar och hamnar m.m. Det vill säga, många konstruktioner som inte kan ersättas av trä. Motionen utgår från att Sverige kan minska utsläppen med 4 miljoner ton CO_{2e} /år, d.v.s. om alla byggnation utfördes i trä, när det mer specifikt handlar om att minska utsläppen med 800 000 ton CO_{2e} /år.

I Stockholms stad bor cirka 9 % av Sveriges befolkning. Om man antar att 9 % av bebyggelsen finns i Stockholm, betyder det att staden skulle kunna minska utsläppen med 180 000 ton CO_{2e} /år om alla nya hus byggdes i trä.

Vidare framförs i motionen att *”upp emot 80 % av klimatpåverkan vid nybyggnation kommer från byggmaterialen. Både betong och stål kräver mycket energi för att produceras. Trähus har visat sig orsaka 40 % mindre koldioxidutsläpp, samtidigt som träd absorberar koldioxid när de växer”*.

Miljöförvaltningen instämmer i att en stor del av klimatpåverkan vid nybyggnation kommer från byggmaterial och en mindre del från transporter och energianvändning på byggplatsen samt att koldioxidutsläppen från träkonstruktioner är cirka 40 % lägre än för motsvarande konstruktioner av betong eller stål. Detta framgår av beräkningar som gjorts i ett projekt som genomförts i samarbete av IVL, KTH, Sveriges byggindustrier m.fl. Förvaltningen konstaterar dock att mängden koldioxid som lagras i trähus är mycket liten i jämförelse med mängden koldioxid som tas upp av den växande skogen. Folkhem, som specialiserat sig på att bygga flerbostadshus i trä, skriver på sin hemsida att ett åttavåningshus med 64 lägenheter lagrar kol motsvarande en minuts tillväxt i den Svenska skogen. Sammantaget anser förvaltningen att trä är ett utmärkt byggmaterial, men att det ur klimatsynpunkt i stort sett saknar betydelse att kol lagras under en begränsad tid i byggnader. När byggnaden rivs frigörs det lagrade kolet som koldioxid oavsett om materialet bränns eller ruttnar.

Stadens totala utsläpp av växthusgaser inklusive all energianvändning och konsumtion är idag cirka 10 miljoner ton CO_{2e} /år. Uppskattningen grundar sig på Naturvårdsverkets beräkningar av totala utsläpp på grund av konsumtion i Sverige. Observera då att utsläppen av växthusgaser sker både i och utanför Sverige och i detta fall Stockholm. Med uppskattningen att de totala utsläppen är 10 miljoner ton CO_{2e} /år utgör då 180 000 ton CO_{2e} /år cirka 2 % av den totala konsumtionen. För att klara stadens ambitioner om klimatneutralitet är all koldioxidreduktion viktig. Att bygga trähus ger i dagsläget lägre växthusgasutsläpp jämfört med att bygga med betong eller stål och är därmed positivt. Men eftersom betong och stål även framöver kommer att behövas som byggnadsmaterial, är det viktigt att staden som beställare och kravställare bidrar så att dessa material utvecklas mot klimatneutralitet.

I sammanhanget vill miljöförvaltningen nämna att det så kallade Betonginitiativet, som är ett samarbete mellan cement- och betongindustrin och byggföretag, arbetar med att ta fram en färdplan som siktar mot att det ska finnas klimatneutral betong på marknaden senast år 2030.

Ett annat viktigt pågående arbete som Stockholms stad medverkat i är IVL:s arbete med att ta fram ett beräkningsverktyg för klimatberäkningar vid projektering av

byggnader och infrastruktur. Verktöget finns tillgängligt för alla konsulter och kommuner från mitten av februari år 2018. Stockholms stad ställer sedan ett par år tillbaka krav på byggherrarna i Norra Djurgårdsstaden att de ska göra klimatberäkningar som redovisas för exploateringskontoret. Med det nya verktyget finns utsikter att beräkningarna ska bygga på samma data och därmed få högre kvalitet.

Tillsammans med övriga tekniska förvaltningar leder idag stadsbyggnadskontoret ett programarbete för östra Alvik. I arbetet utreds platsens förutsättningar för bl.a. bostadsbebyggelse, handel och service, infrastruktur, rekreativa och sociala värden och funktioner utifrån bl.a. risk, trafikbuller, naturmiljö, miljö kvalitetsnormer för luft och vatten. Programområdet utgörs till stor del av privatägda fastigheter, som staden har begränsad rådighet över. Även för mark inom stadens ägor, såsom längs med Drottningholmsvägen, finns begränsningar för byggnation. Då vägen utgör primärled för farligt gods, ställs det bl.a. krav på att fasader ska utföras i obrännbart material. Troligen går det aldrig att komma från en viss andel betong och stål i bebyggelsen, eftersom grundläggning sker med betong och hissar m.fl. installationer kräver andra material än trä.

Stadsbyggnadskontoret har även ett uppdrag att ta fram ett program för västra Alvik. Tidplanen för det området är fortfarande osäker, bl.a. då staden är beroende av flera andra aktörer. Inom det området kan det finnas större möjligheter till att bygga ett kvarter i trä.

Sammantaget är förvaltningen positiv till att pröva möjligheten för att bygga träkvarter i nya Alvik.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2018 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Reservation anfördes av Björn Ljung (L), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Kontoret delar motionens uppfattning att trä är ett intressant material som också fått en ökad uppmärksamhet på senare år. Kontoret ser positivt på en ökad metodutveckling och användning av trä inom Stockholm. Kommunfullmäktige har också i budget för

2018 gett exploateringsnämnden i uppdrag att pröva att öka antalet markanvisningar med trähus i syfte att minska klimatpåverkan.

För ett framgångsrikt genomförande som motsvarar motionens ambitioner krävs givetvis en lämplig plats, men en mängd andra faktorer är också av stor betydelse. Bland annat krävs en engagerad aktör, med en idé som överensstämmer med de förutsättningar som finns på platsen och omgivande planering. I en planering av Alvik krävs dessutom stora hänsyn till bland annat infrastrukturella förutsättningar, risk, buller, luftkvalitet, sociala och rekreativa värden samt naturmiljö. På grund av områdets komplexitet är det svårt att så här tidigt låsa sig vid en parameter som ska vara styrande för planeringsarbetet.

Stadsbyggnadskontoret bedriver ett programarbete för östra Alvik. Programområdet omfattar främst fastigheter som är privatägda, varför staden har liten rådighet. En stor del av det markinnehav staden råder över inom programområdet påverkas av krav till följd av att vägen utgör en primärled för farligt gods. Exempelvis krävs obrännbara material och liknande.

Kontoret har också för avsikt att fortsätta planeringen för västra Alvik. Tidplanen är dock fortfarande osäker. Inom den delen av Alvik har dock staden större rådighet, även om det givetvis även där finns begränsande faktorer. Exempelvis påverkar vägens funktion som primärled för farligt gods även denna del av Alvik.

Exploateringskontoret avser göra de första markanvisningarna i Alvik under 2019. Inför detta kommer givetvis alla berörda nämnder att beakta mål och uppdrag i förhållande till platsens förutsättningar. Det är dock idag för tidigt i planeringsprocessen för att kontoret ska tillstyrka eller avstyrka motionens förslag.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 mars 2018 följande.

1. Nämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på motionen om att bygga ett träkvarter i nya Alvik.
2. Omedelbar justering

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 februari 2018 har i huvudsak följande lydelse.

När Stockholm växer är det viktigt att utveckla klimatsmarta byggnadsmetoder och konstruktioner som kan bidra till att uppnå stadens miljömål. På ett antal platser i Europa bl.a. Frankrike, Österrike och Norge, satsar man nu stort på höga träbyggnader och i Stockholm avses ett helt träkvarter komma att byggas på Årstafältet.

Förvaltningen ställer sig positiv till motionen och anser att det även i Alvik, där det planeras för många nya bostäder, kan vara lämpligt att uppföra trähus. Förutom miljömässiga fördelar så kan träkvarter, även ge ökade möjligheter att kunna finna ett formspråk för en storskalig bebyggelse som harmonierar väl med den närliggande trädgårdsstadens omgivande villabebyggelse.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Joar Forssell (L) enligt följande.

Det är glädjande att se att miljöförvaltningen är positiva till det som motionen framfört, och att de föreslagit att tillstyrka motionen. Vi delar förvaltningens synpunkter om att Stockholms byggande behöver få ett mindre klimatavtryck oavsett material, samtidigt som trä som material har speciellt goda förutsägningar för att bidra till lägre klimatpåverkan. Stål och betong kommer fortfarande att ha en betydande plats i bostadsbyggandet framöver, men vi hoppas att trä som material kommer att få en allt större roll i stadens utveckling. I den utvecklingen hoppas vi att Alvik kan vara ett område där ny teknik för bygge i, och planering med, trä kan testas.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Björn Ljung (L) enligt följande.

Att stadsbyggnadsnämnden beslutar att tillstyrka motionen samt att därutöver anföra följande:

Det är glädjande att se att kontoret är positiva till att trä som material kommer att ta en allt större plats i Stockholms bostadsbyggande. Men vi delar inte synpunkten att det nu är för tidigt i processen för att bestämma huruvida trä är lämpligt för den aktuella platsen. Liberalerna driver en stadsbyggnadspolitik som utgår från att flera av de avgörande planaspekterna tas hänsyn till redan tidigt i processen. Skolor, LSS-bostäder och idrottsytor hör till aspekter som alltid borde tas hänsyn till tidigt, men också de övergripande målen om vilken typ av bebyggelse som ska åstadkommas.

Stockholms byggande behöver få ett mindre klimatavtryck oavsett material, samtidigt som trä som material har speciellt goda förutsägningar för att bidra till lägre klimatpåverkan. Stål och betong kommer fortfarande att ha en betydande plats i bostadsbyggandet framöver, men vi hoppas att trä som material kommer att få en allt större roll i stadens utveckling. I den utvecklingen hoppas vi att Alvik kan vara ett område där ny teknik för bygge i, och planering med, trä kan testas.